

Издази сваке
недеље.



СИОН

ПРЕТПЛАТА СЕ ПЛАЋЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У ВО-
ГОСЛОВИЈИ.

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
ПРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИЦА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Наши манастири.

(ПРОДУЖЕЊЕ.)

1. Онима, који се опиру на историју и траже да се по тој изриче пресуда, кад се решава питање о опстанку наших манастира, одговарамо с питањем: да ли се они у свему тако враћају к историјској прошлости, као и овде? Ако је тако, онда они траже да врате човечанство натраг и да зауставе тог развића историјског живота. И заиста, ко иде на то да помоћу историјских ислеђења докаже *непотребу* једног друштвеног реда у савременом животу, зар не хоће тиме да изопачи основни закон развића сваког људског живота? Што није негда било у друштву и друштвеном животу, то се је јављало и јављаће се често доцније, наравно из суштине оног првог и најпрвијег (да се тако изразимо) живота, само кад се десе нови услови који ће појав изазвати. Душаново царство беше велико и силно; али нико од нас неће ваљда желити да се униште олучени топови и острагуше пушке, само с тога, што их историја не налази у царству Душановом. Или зар смо ми данас у онаквој општини и општинском уређењу какви бесмо у старо доба или ако хоћете и од пре неколико десетака година? Није ли сваки живи плакао, кад

је пре 40—50 година слушао како поп Милован из Трнавe прича: да ће настати (по његовом мишљењу) зло време кад ће људи острићи перчине, прекинути гуње, и кад се неће онако судити од ока, у отвореном пољу и с батином у руци, него ће у сваком селу бити судница, у судници сто зеленом чојом покривен и на њему меденица и закон? Па ко би покушао у данашње време да овај наш корак осуђује само с тога, што је доцнији појав и што га историја не налази у почетку нашег друштва? А кад се такав историјски суд у примени на развиће државног и друштвеног живота не може назвати праведљивим, то зар не би била неправда узимати га у примену на једне само манастире и монахе, и тврдити да их ваља уништити само с тога, што их историја не налази у прва три века хришћанска, докле у младом хришћанском друштву беше још тако свежи дух основатеља хришћанства?

И ако би — стојећи на овом историјском земљишту, а не на духу и смислу јеванђеља — ови људи пошли један корак даље, то би лако извели закључак, да ни три степена свештенства није установа самог основатеља хришћанства, почем он и то није изриком определио. Но ко би од правих хришћана дошао на ту мисао да у црквеној јерархији поткопава јеванђелски основ бића тек с тога само, што у јеванђељу основатељ хришћанства не говори поименце о јепископима, свештеницима и ђаконима и неопредељава у подробности њихове дужности и њихове узајамне одношаје? *„Као што отац посла мене, и ја шаљем вас. Идите по свему свету и проповедите јеванђеље свакоме створењу. Који вас послуша — мене слуша; а ко се од вас одрече мене ће се одрећи. Син човечји није дошао, да му служе, него да служи и да душу своју у откуп да за многе.“*¹⁾ Ево речи основатеља хришћанства, у којима се одређује прави карактер црквеног учитељовања и служења спасењу људи. А св. апостоли одредеше и определише подробно узајамне одношаје служитеља цркве

¹⁾ Јов. 20. 21. Марка 16. 15. Мат. 20. 28.

и означеше свакоме круг његових дужности по ауторитету ученика Исуса и првих прејемника и разносача његове науке у друштвима људским. И јерархија дакле, и јавно богослужење, и монаштво, као и сва друга обредна страна хришћанског живота има и налази јединствени свој основ у св. јеванђељу као огромно дрво у свом мајушном семену. Сам спаситељ упоређује своје духовно царство *зрну горушичном, које узме човек и посеје на ниви својој, и које — истина да је мање од свију семена, али кад узрасте, веће је од свега поврћа и буде дрво, да птице небеске долазе и седају на његовима гранама.*“ (Мат. 13. и 31 и 32.) Па шта је хтео с овим да каже, ако не то, да он оставља хришћанство у семену, које ваља одгајити, развити и до савршенства довести? А у таквом одношају на спрам св. јеванђеља стоји и монашество, које се јави с концом трећег века.

И заиста онаква јака морална снага, онако одсечно самопрегорење какво видимо код двајестогодишњег младића Антонија великог, кога историја сматра за првог основача монашкога реда, зар неће бити један младар од многобројних младара *оног дрвета*, коме Спаситељ упореди своје духовно царство? И зар се не ће том појаву наћи извор у учењу св. јеванђеља, које заповеда служити Богу кз тајнк и поклонитиса емѣ дѣхомз, — учење, које дреши човека од свију земаљских примамљивости и узвеси га на посао искључиви Исуса токмо ради и евангелија? Загледајмо у историју Антонија као првог пустиножитеља и основача монашког реда, пак ћемо наћи на ово одговора: св. Антоније велики идући једном у цркву, размишљао је у путу о оним тешким и великим трудовима апостола, о оним првим Хришћанима, који тако много учинише и жртвоваше из љубави на спрам Бога и ближњих плативши за ово и имањем па често и животом својим, — молио се сам Богу, да му каже начин, како би и он учинио коју услугу, те да дође у милост божју и заслужи небеску награду. Заузет таквим мислима он уђе у цркву баш у оно

време, кад се читало јеванђеље. Но прве речи, које допреше до њега, беху ове речи из јеванђеља: „Ако хоћеш да будеш савршен, иди продај имање своје и подели сиротињи, па хајде за мном.“ Ове речи изгледаху Антонију као непосредан одговор на његове мисли и као позив од самога Исуса Христа. Па с тога и оде одмах, те продаде сво своје имање и раздаде сиротињи и сродницима својим а сам остави овај свет и сва његова блага и отиде у пустињу. Таква је свеза пустиножитајства и монашества с јеванђелским основом сваког наравствено високог живота!

Ми не сумњамо да се и сад неће наћи по који младић, кога би мучиле те исте мисли, што падаху на срце младом Антонију и који по овоме не би слично њему позамислио се о светим заповестима јеванђеља, и о оној узвишеној љубави наспрам свога Господа, каквом дисаху први хришћани. Па где да нађе задовољења овој плаховитој мисли и жељи својој, ако не под кровом манастира? И овај појав није код нас тек на појединима, — он се често може видети и у целој маси народа. Погледајмо ма и површно на онај крај, где се скоро пронађе неки стари манастир св. Аранђела — у планини више Бање алексиначке! Шта привлачи наш народ од четири окружја, да жртвује и дангубом и трошвом, и да тако по два а и више дана путује те да дође на дан летњег Аранђела тој зидини а код толиких својих мирских цркава, које он и код куће има и у путу покрај њих пролази, а неће у њих ни да сврати? Зар га не привлачи тамо она тиха самоћа, где он може бити слободан ма и на један дан од сваковрсних житејских послова, и задовољити унутарње осећање своје, које се развило у њему опет од ових речи јеванђеља: „*који љуби оца или матер боље него мене, тај није мене достојан; и који љуби сина или кћер боље него мене, није мене достојан?*“

Њега код куће опкољава љубав родитељска, пријатељска, љубав жене и деце; но усред те сваковрсне љубави он не види и налази оне љубави наспрам Бога, која би била већа,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

но што му је љубав према родитељу или према деци својој. Но ево прочуло се неко место — место свето, усамљено, удаљено од светске бујице и забаве, и он иде — и дан и два — да потражи то место, да дахне душом искључиво ради неба и ради Бога, те да тако ма и на часак изврши ту заповест јеванђелску, коју он не зна и не уме тумачити другогаче, до онако како срцем осећа. И он заиста иде, и иде гомилама, да погледа на те развалине бившег манастира св. Аранђела и да ту у крај њих поседи, поцелује св. крст, па тиме колико толико задовољи ону потребу, коју у души вазда носи, но коју није у стању, да код своје куће задовољи. Овако је, кад гледамо на појаве у народу целог тог краја, о коме реч поведосмо, а овако је и кад разбирамо те појаве и на појединим младим људма, које привлачи та самоћа манастирска и зове их, да излазе из обичног реда људи и да себе жртвују на свагдашње и искључиво служење Господу и ради Господа. Јединственом дакле снагом светих јеванђелских заповести у стању је сваки прави монах да објасни и протумачи себи и монашество и његово ступање у тај ред, а другога објашњења нити тражи нити можеш наћи од њега. И кад га ова побожност расположи, да подобно младом Антонију учини тај корак, он ће га учинити по нагону свога срца а не по питању: да ли је било или није било монашества за прва три века хришћанска. Тако је било и за време Антонија, а тако ће бити и док је света и века. Дакле монашество, у *свом истинском значају*, нема нужде, да се брани историјом кад реч иде о законитости његова опстанка у сувременом животу. Оно као што је било тако ће и бити и остати ванредним појавом непосредног одношаја личног слободног осећања хришћанина на спрам оног, који је извор његовог религиозног живота; и дотле ће трајати у цркви христовој, докле буде хришћанских младића, који се могу у животу своје задахнути светим и чистим идеалима јеванђеља, докле има старих, који су преживели све фазе овоземног

живота и желе остатак својих година посветити искључиво ономе, који је и почетак и крај свакој ствари под небом, па и човеку.

2. Тако су исто без основа разлози и оних, који веде да држава и друштво неупутно раде, што не само признају већ и потпомажу манастир и монашество. Јер ако игде то за цело код нас веома је мала и готово никаква стварна помоћ, која се на опстанак ових бедних мученика пружа и указује од државе. Напротив држава је у неку руку спречавала и спречава њихово умножавање. Тако код нас за монахе постоје ова правила:

1. Нико не сме отићи у монахе, ако је нешто заплео у општини или грађанству, па ово није размрсио.

2. Нико не сме отићи у монахе код живе жене, ако није законито разведен.

3. Ако би ко поступио у монахе од чиновништва, губи пензију, коју би од државе у првом свом стању примао.

4. Монах не може бити одборник нити изабран за скупштинара.

5. Не може имати сопствености, па ни с новцем, који се код њега затече, није властан по вољи расположити ни отуђити га.

6. Не сме прелазити по својој вољи из манастира у манастир, већ мора живети онде, где га власт одреди, па ма то друштво и не било по његовом срцу.

7. Не може из тог стања као монах изаћи никада, а ако би самовласно изашао, нема права на женидбу никад.

8. Радиће и служиће у манастиру, а за цео тај рад и службу примаће годишње плате 1000 гроша, па и то ако има у каси тога манастира; а ако нема — ништа није ни било, и тд. и тд.

Па ако и после овог има људи, те их духовна слобода вуче, да по примеру старих подвижника иду у тај ред људи и да такво стање цене више него грађанску слободу, то зар

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB



У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

није и друштво и држава у праву, да их узме у заштиту и благовољење. Та држава не спречава нити има права да спречи слободни избор рада ни једноме члану своје државе, само ако тај рад тога члана не насрће на права других чланова, који леже под заштитом државе.

3. Ко познаје живот наших манастира, тај се наравно не ће ни препирати да у том животу њиховом нема по нешто па можда и много, у чему се одступило од идејала старога монашества. Али и пак држимо, да не би било паметно због ових појединих одступања бацати се блатом и на саму уставову њихову и говорити, да је она некорисна у савременом животу, као што се то даје чути у друштву сваком даном приликом, кад се само реч поведе о манастирима. Јер да такав закључак буде справедљив, то би га требало применити не на једно само монашество, него и на сва друштвена уређења, која су се више или мање удаљила у животу од правога свога идејала. Но ваља само помислити, шта би било од таквога човечанског друштва, које би почело да доноси такве уредбе, какве захтева ова или она струја човечанског живота, па да по томе захтеву и одређује њихову цену и њихову потребу или непотребу! А противници једне или друге идеје, овог или оног уређења готово тако и раде. Саму идеју и сам основни закон они не ће ни да чују, а много мање да га изуче свестрано и да проникну у његову суштину и значај. Ради својих личних видова за њих је довољно да само подберу и згрупирају поједине оделите појаве ове идеје или оног уређења, који појави под утицајем човекове слободне воље не би били свагда сугласни са самом идејом или законом, па да на основу ових посебних одступања изреку свој суд и над самом идејом, те да тако ослабе њену снагу и значај. Узмимо само један пример, који ће нам ово објаснити. Колико на прилику тужних и жалосних удаљења, укльоњења, противуречности и заблуда износи нам на видик хришћанска идеја брака! А божанствена идеја брака,

— ово семе које је посејано на земљишту човечанства руком самог небесног *сејача*, и које доноси разновидни плод по својству свог земљишта а покадшто и никаква плода, — ова, велимо, идеја брака, колико је трпела и трпи оговарања и одрицања од стране непријатеља хришћанства, који у својој мржњи наспрам ње користе се ради своје цели многим таквим фактима, што казују удаљење од ње не само појединих лица, већ и читавих друштава, како у течају прошлих векова тако и сада! И шта мислите? На основу ових удаљења колико се изрицало и изриче свакојаких оговарања и на саму идеју? А ова божанствена идеја хришћанска живи толико хиљада година и очито исказује своју благодетну снагу у човечанству непоречним фактима духовнога савршенства, и живеће у човечанству, док је света и века носећи вазда у себи дух, снагу, љубав, правду, светлос упркос оходом разуму, озлојеђеном срцу и распаљеним страстима. Живи, дакле, у човечанству и св. идеја брака окаљана и исмејана од својих свесних и несвесних противника, којима иде у рачун, кад је свака породица у завади, кад се отац не слаже са децом, кад се у фамилији потресу основи чувства и љубави и међу мужем и женом посеје неповерење и зарази савест, — живи, велимо, и живиће у сваком цивилизованом друштву, и код свију оних, који цене узвишеност и достојанство човека. Па тако ће живети и идеја монашества, и ако је она по мњењу њених противника преживела већ свој живот, своје време, и изгубила своју власт над сувременим умовима. Јер је то идеја, која има свој првобитни основ у *Ономе*, који вечно живи и вечно зове к савршенству дух човечји речима св. јеванђеља. А само удаљење од ње, које је свагда бивало и које и сад због слободне човекове воље бива, не казује ништа до то, да му треба изменити неке форме, које су већ одживиле свој век и довести их у сугласност саобразно с условима новог живота. А ово, наравно, од душе жели сваки, кога тако исто као и непријатеље монашества вређа то, што су се они удаљили од свог високог, старог идејала.

(НАСТАВИТЕ СЕ).



Још једна реч о пројекту за побољшање материјалног стања свештеничког.

(види „Снон“ број 20-ти).

Скоро је у овоме духовном листу изашао, комисијом једном у 1871. години рађени пројект за побољшање материјалног стања отачаственог свештенства. Пројект је уопште добро удешен савременим околностима, али какве вајде, кад је он кроз толико време мртво слово?

У друштвеним скуповима, по јавним листовима, а и у народној скупштини чују се изрази, да не треба оклевати са уређењем свештеничког стања. Прилике су показале, да и тачнијем вршењу свештеничке дужности у односу ка грађанским властима, доста смета овако неуређено материјално стање свештеничко; а да се све то исправити не може дотле, док се свештеничко стање не уреди тако како би оно једанпут избегло просјачки начин издржавања. Ово тврди говор на последњој народној скупштини о неким исправкама у вршењу дужности свештеничке.

Рекали смо да се од свуда чује глас, да је одвећ нужно свештеничко стање побољшати, па опет оста оно и до данас на оном уређењу, које свој постанак води од времена у ком великаши наши, да би згодније извршили за преврат удешене намере своје, начинише барикаде од свештеничке таксе која је у 1742 години издата. Но тврдо се надамо, да ће првој идућој скупштини у део пасти, да овоме — данашњем времену неодговавајућем — начину живота свештеничког крај учини, које може бити — *уређењем и побољшањем његовог материјалног стања.*

Кад се све тачке пројекта подробно размотре, огледа се доста вешто познавање свештеничког положаја и у најгорим парохијама. Особито служи на част комисији, што је имала у виду да ауторитет свештеног чина узвиси на ступањ, који доликује његовом позиву. С каквим задовољством читамо члана 4. одељак под Г., којим се онај, свештенички чин каљајући, начин просјачења укида. Проношење водике у четири поста нагнало је неке сиромашнице људе, да у то време избегну свог свештеника. Свештеници уз пост пође по селу, да по домовима кропи освећеном водicom. Они, који су у стању, да му по обичају даду што, чекају га у дому; они пак који немају, уклоне се затворив своју кућу на време док свеште-

ник мимоиђе. Нешто од стида што немају шта да даду, а нешто с тога, што има свештеника, који строго истражују да им се даде, па ако нема, онда оспу грдњу и клетву на домаће, морају — да се уклоне из куће, док се водица пронесе да би непријатности избегли. Било је и призора, који ни у колико не доликују свештеном чину; на прилику попа узме венац паприке или лука, или својом руком одсече комад од висеће па дувару сланине и тим подобних. Особито у летња два поста, кад су пољски радови највећи, ретко је ко код куће. — Дакле укинута пронашаће водице, достојанству свештеничког чина не малу важност повраћа. Велика је пак корист за народ, што је остављено да се у свакој кући нарочито освети водица, у течају великог поста. За ваљаног пастира то је једна врло удесна прилика, да својски поради у Божијем вртограду. Замислите само: домаћин са домаћима, означеног дана, чека свог свештеника у дому свом. Свештеник дође, освети воду, па поучава домаће о дужностима њиховим спрам Бога, вере, цркве, владоца и отачаства, родитеља, старијих, себи равних и млађих, утврђујући их у побожном и добром, хришћанском владању, а по потреби грешеће поукама исправљајући. Није ли то права благодет за народ, кад он поред собом гледа своје свештенике као учитеље, а не као људе, који само траже да им се што даде. По старом начину не само што је ретко било, да сви домаћи буду на окупу, но требало је више времена потрошити на тражбине, па се о другој није ни мислило.

Непобитна је истина, да је за општи напредак велики добитак, кад би мирско свештенство имало места у сабору Архијерејском. Тим зближењем, многе би се моралне мање и штетни обичаји у народу нашем, скорије искоренили, а и Архијереји наши добили би прилике, да ближе познаду своје свештенство. Само што по нашем мишљењу, за ово није довољан број четири, већ седамнајест лица, т. ј. из сваког округа по једно. Ово узимамо с тог гледишта, што један свештеник не може познавати све свештенике у целој епархији, а ретко ће који добро познавати више од 10—20 свештеника. Није ни мислити, да ће се наћи свештеник, на прилику из намесништва варваринског, коме су познати сви свештеници у протопрезвитерству пожаревачком и обратно, или из протопрезвитерства ужичког у крушевачком и обратно, или из протопрезвитерства алексиначког у протопр. неготинском и т. даље. Исто тако и избор лица не би се могао извршити од свега јепархијског свештенства, јер за то би нужна била јепархијска скуп-

штина. А потпуну такову скупштину образовати није могуће зато, што даљина простора јепархије не дозвољава, да сво свештенство на тај скуп дође, и што свештеник ни једног дана не може своју парохију оставити без замене, те би онда само половина заступљена била. Много је лакше и цели сходније да сваки округ бира за себе једног свештеника, и онда би се најсигурније помогло г.р. Архијерејима да учине праведљиву разлику између свог и оног свештеника, а тим би свему свештенству дали познати, да је њихова жеља, добар и угледан рад а не угледне личности награђивати, што би осталима служили за подстрек, да у врлинама свештеничким напредују и својој цастви користи приносе.¹

Признајемо, да се је комисија старала, да овим пројектом нестане сукоба између пароха и парохијана; при свем том остали су у њему трагови истога. Оно баш, што је највише изазивало сукоб, није добро уређено. А то је вересија. Свака општинска каса може имати у готовини, колико је за исплаћивање ове вересије нужно, но то треба законом уредити. Ако се ко боји, да би тим повређено било правосуство, нека се и томе нађе лека. На пр. онај који тражи више него што му припада, или неистинит дуг, и хоће два пут да наплати, па се то докаже пред општинским судом, такав нека изгуби право за у будуће свој дуг из општинске касе наплаћивати, но по досадањем начину и т. д. Јер није право, да због неколико њих толико свештенство остављено буде досадањим неприликама око наплате своје заслуге.

За наплату крштења остале су опет чарапе, али у недостатку њих, није им права вредност у новцу дата. Данас се најгоре чарапе продају по 6 гроша, зато ће сваки радије дати 4 гроша по чарапе, а свештенику ће бити неправо, да прими новац од онога, који може дати чарапе, па ето сукоба. С тога треба или вредност чарапа подићи на 6 гр. или таксу за крштење са свим у новцу определити.

Не одговара обичају народном да девојка даје 4 гр., за испит, јер кад свештеник у кући девојачкој учини испит пред присутнима, онда девојка по обичају дарива све и с момкове и с девојачке стране

¹ Зар ову дужност не би могли вршити окружни протојереји, као што је врше и сада? Иначе писац заборавља, да смо сиротиња, и да би за такав огроман скуп требало и трошка и дангубе, што се неби имало одкуда подмиривати. Но ми споримо о ражњу, а зец у плашници. Дајте најпре да се поправи оно што је прече, а ласно је пронаћи, кога ваља наградити, кад га имаш са чим да наградиш. Уред.

дошавше, домаћину учтивост не дозвољава, да се свештенику не да дар сличан присутнима. А тај се обичај за дуго изгубити неће. Сад још свештеник тражио би одређених 4 гр. и ето сукоба. Но исто тако и за свештеника не би било право, да момку из друге парохије бадава пише испитно писмо. За то би требало овако уредити: за испит од девојачког дома чарапе, а од момка, који је из друге парохије, за испитно писмо 4 гр.

Такса за читање молитава могла би остати иста, кад се оне над болесником у цркви врше. Али кад може лекар за један долазак болесниковој кући наплатити 8—20 гроша и то у месту, то правда хоће, да се и свештенику, који по негда и то зими мора по читав сахат и више да путује болесниковој кући, већа награда даде. Мњења смо да овако буде: за читање мале молитве у цркви 4 гр., а код болесникове куће 8 гр.; а за читање велике молитве у цркви 8, а код куће болесникове 12 гр. чар.

Још нам остаје да коју речемо о фонду свшштеничком, но то ћемо учинити другом приликом. А овај наш говор сада завршимо овим: ако наша влада још и овој скупштини не поднесе пројект за уређење нашег свештеничког стања, онда можемо мислити да смо заборављени.

Ст. Петровић.



Папство и његова централизација,

(СВРШЕТАК.)

Увреда, коју је учинило латинско свештенство нашему народу на злогласном спецком сабору није била дуготрајућа, јер поред свију бурних политичких околности Србо-Хрвати у Далмацији и Хрватској сачуваше своју веру и православну литургију. Шта више за време Србо-Хрвацког кнеза Домислава (9120—9158) хрватски великаши натераше латинско свештенство или да врши Богослужење на старославенском језику, или да се сели и у латинству потражи себи хлеба.

Латинци који су себи уображавали, да су једаред за увек на спецкому сабору сахранили Православије нађоше се

у великој забуни, почем многи њихови свештеници нису умели ни да читају ћирилицом.

Ми се не чудимо ни мало овоме латинском небрежењу, јер имадемо доста доказа да оно неуме ни у ово доцније пуно искуства доба уважити жеље Србо-хрватских католика и других народа без понижења свете вере.

Хрвати се дакле одврате од латинских свештеника и на-врат нанос прикупе све народне свештенике, које латинска лукавнина на специјалном сабору бејаше лишила свештенослужбених дужности.

Ово похвално одушевљење наше прекојавске и далматинске браће жалибоже није трајало дуго, јер по смрти хрватског краља Бранислава (9190—1000) његови се наследници измакоше испод владе немоћних цесара, и тако њихова љубав према ћирилици и православљу охладне.

Рим је без сумње употребљавао сва могућа средства да дође што пре до главе ћирилици и нашем обреду.

Искрена љубав своје језику и племенита чувства према народној светињи јуначки су одбијали навале латинства за неко време; но шта су могли да учине у овим покраинама наша браћа против силних напора бесни непријатеља? Ми знамо да наша браћа у далмацији и хрватској и сада негују свој језик и народне обичаје; и њихова борба с латинством у ово последње време јамчи нам да ће они кад тад од Рима потражити, да им се народни језик уведе у цркву, а калуђери римски к томе много допринети. Године 1064 на специјалном сабору председавао је кардинал Јован и смртни ударац нанео нашој литургији. Славенски монах Цедеда беше анатемисан, но након свих анатема наш обред на језику народном уздржао се је на Крфу, Рабу и неким другим острвима, а у Сењској епархији се држи и данас. Велика је срамота хрватско-далматинских епископа што су се изневерили народном богослужењу, што су семинарију Змајевића од строго српско-хрватске прекроили и обратили у латинско училиште.

Сваки поштени србо-хрват мора да жали кад му у визите долазе латински епископи, а неумеду ни да говоре добро народним језиком. Време је да се народима поврате уграбљена права и да се папство посве толиких поражења, понижења, губитака убеди да никаква сила просвештене народе није вредна да поврати на она тамна времена средњих векова; јер свака сила мора да пропадне пред разбуђеном свести народа. Рим је имао и своје Григорије и своје Инокенте и своје Сикете, па није нигда могао постати оно, што је мислио. У овој расправи ми смо видели да се је папство основало на неправди, да је саградило своју зграду на рушевинама права осталих архијереја. Папство до душе учинило је велике услуге јеврејској цивилизацији, јер она кобна времена, кад је насиље и мач решавао сваки спор, кад су народи морали племству, великашима и многим владарима жртвовати не само свој живот и своја имања, но и највећу светињу свога дома, да не буде било на Римској столици неколико одважнији лица, јевропа западна можда би се била претворила у пустару. Мм који преживесмо најлепше наше године у наручију папства, и потанко од дуже времена изучавали га у његовим појединостима, после његове велике погрешке од 869. на последњем сабору убедисмо се, да је ово прекорачило границе не само умерености, но и најплиће политичке увиђавности. Кад се папство усудило да прогласи своју непогрешљивост у првос савета најодличнији и најнаучнији својих епископа; кад је оно подлегло триста годишњим сплеткама језуитизма, ваља рећи да га је премилостиви Бог напустио својој судби. Човекова памет није кадра да промисли божије тајне и да предскаже судбу ове или оне хришћанске цркве, но судећи по фактима ствари, неби погрешили кад би закључили да једини спас папству преостаје у искреном измирењу са православном црквом. Да ко не посумња да ми производимо наш закључак са свим неправилно, молимо наше поштоване читаоце да обратe особиту своју пажњу

на списе кардинала Баронија¹⁾ Раиналда²⁾ Томази³⁾ Буркарта⁴⁾ Мураторија⁵⁾ Вилелма, Роскоје⁶⁾ Марина Марини⁷⁾ Данта⁸⁾ Палавићинија⁹⁾, који су били ватрени католици и тачни историографи; па ће се уверити да ми писмо изповршно изнели на видело махне папства и његове централизације. Ми сажаљујемо од свега срца папске заблуде, и чини нам се да би за нас био најрадоснији дан, кад би доживели обште жељено сајединење и стално измирење римске столице с цариградском патријаршиом. Не западу с дана на дан појављују се чудновате теорије, којима осамљено папство није кадро да стане на пут. Цариградска црква кроз сво време од када је од ње отргнута Русија доста је претрпела, па ако грдне, убијствене неке теорије изненада провале са запада на исток, лако би се могло догодити да хришћанска црква искуси ужасних губитака. Да се то не обистини зависи од трезвености наследника Пија IX-ог, који ће доста одговарати пред историјом због тога што се је повео за језуитизмом и што је први узрок да сад у Немачкој страда католичанско свештенство. Прека је нужда да папство крене правилнијим путем, да пријатељски истинској науци изађе на сусрет и да помогне развићу демократског духа на западу. Науке опасне, кад се папство обнови нестаће већим делом, народи ће познати да је њихов спас у Христовој цркви; прихватиће се озбиљно рада, штедње, знаће чувати своја права и презирати комунистичке теорије. У тој надежди ми завршујемо овај говор желећи да се што скорије духовни запад измири са истоком, да нам заруди зора срећније душевне и политичке будућности и да сваки поштени Србо-Хрват на томе пољу озбиљно ради.

П. М.

1) *Anneles Eccl: — Labbè sacrsancta concilia.*

2) *Annales Eccl,*

3) *La Vita di Cesare Borgia.*

4) *Diarum Curiae Romanae.*

5) *Anali de Jtalia.*

6) *The Life and Pontificate of Leo the Tent.*

7) *Archives secretes dn Vatican.*

8) *Livina comedia. — De monarchia.*

9) *Historia concili Fridentini.*

Ишла је ово дана и у продају ступила књижица под именом „Историјски развитак Српске цркве“ од Светозара Никетића, прештампано из „Гласника“ свеска XXVII. Књига је у формату осмине и изнеће 5—6 штампаних табака; а може се добити у уредништву „Сиона“ за 4 гр. чар. Ко познаје нашу слабу књижевност нарочито на црквено-историјском пољу, тај ће радо потражити ову књижицу, из које доста има се чему поучити. Писац је пропратно историски развитак српске цркве од оног доба, од када је засијала светлост Христове науке први пут на српској земљи и бачено било прво семе новог учења Христовог, па до највећег сјаја њеног. Но што нам се по најбоље из ње допада, то је што писац није заборавио, да баца свој поглед на монастире и свештенства од св. Саве па до Ђурђа Бранковића, и да онако изнесе беспристрасну оцену њиховога утицаја на народно образовање и свестрани живот народњи. О лепом штилу и чистом језику којим је ова књига написана, сувишно је и говорити. Г. Никетић је с те стране познат нашој читалачкој публици и по другим својим књижевним радовима на пољу јавних српских листова и наше књижевности уопште. С тога ову његову књижицу топло препоручујемо свима и свакоме без разлике.

Н а з н а њ е.

Протојереј и председник конзисторије Неготинске г. Милоје Стојадиновић стављен је у стање покоја с пензијом која му по годинама службе припада, а на његово место постављен је г. Прота војени Обрад Михајловић.

Секретар конзисторије Шабачке Милутић Стокић постављен је за професора богословије, а на његово место одређује се свештеник ковиљачки Димитрије Трифуновић.

Н е к р о л о г.

Милосав Максимовић свештеник дугимачки у окр. пожарачком упоконо се 11. пр. месеца.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А